

Stopy politiky v jazykovej krajine Bratislavy¹

Zuzana Gašová

Abstract

Traces of Politics in the Linguistic Landscape of Bratislava. *The aim of this article is to answer the question of in what ways and to what extent politics is present in the linguistic landscape of Bratislava. For this purpose, a categorization of possible meanings of the term politics was created, taking into account the specifics of the researched issues. Such categorization, in confrontation with the documented material, forms the basis for detecting traces of politics in the examined linguistic landscape and at the same time allows (a) reassessment of the first impression that the Bratislava linguistic landscape bears only a vague influence of politics and (b) outlines prospects for further research.*

Keywords: Linguistic landscape, politics, Bratislava, sign, visualization, communication.

Kľúčové slová: Jazyková krajina, politika, Bratislava, nosič, vizualizácia, komunikácia.

Úvod

Cieľom článku je odpovedať na otázku, akými spôsobmi a v akej miere je v jazykovej krajine Bratislavy prítomná politika. Aby mohol byť tento cieľ dosiahnutý, sú pre účely tohto článku najskôr priblížené pojmy *jazyková krajina* a *politika*. V rámci teoretických východísk bola vytvorená vlastná kategorizácia možných významov pojmu *politika* s prihliadnutím na špecifiká skúmanej problematiky. Takáto kategorizácia tvorí v konfrontácii so zdokumentovaným materiálom východisko pre detekovanie stôp politiky – v jej najširšom slova zmysle – v skúmanej jazykovej krajine a umožňuje vyvodenie čiastkových záverov a načrtnutie perspektív ďalšieho skúmania.

---

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-18-0115.

K základným pojmom

Pojem jazykovej krajiny vychádza z definície autorov Laundry a Bourhis (1997: 25) a vzťahuje sa na všetky voľne dostupné informácie vo verejnom priestore sprostredkované formou písaného jazyka (porov. aj Gašová 2020, 70 f., Gašová 2021 s odvolaním sa na ďalšie zdroje).

Pre naplnenie cieľa predkladaného článku je okrem definovania pojmu *jazyková krajina* dôležité vymedziť aj pojem *politika*. Autorský tím Schubert a Klein (2003: 223) rozlišuje vo svojom lexikóne k oblasti politiky pod heslom *politika* význam tohto pojmu vo všeobecnej a v konkrétnej rovine:

- (a) Vo všeobecnosti podľa nich „*politika označuje akýkoľvek druh ovplyvňovania a formovania ako aj presadzovania požiadaviek a cieľov, či už v súkromnom alebo verejnom sektore*” [vl. preklad], (Schubert – Klein 2003: 223).
- (b) V konkrétnej rovine poukazujú na širokú škálu existujúcich politico-teoretických definícií, pričom zdôrazňujú nasledovné významové aspekty pojmu *politika*: „1) *V klasickom zmysle (odvodenom od gréckeho ‚polis‘) označuje politika umenie viesť štát, veci verejné, resp. to, čo sa týka všetkých obyvateľov a čo je pre nich záväzné, v širšom slova zmysle konanie štátu a konanie týkajúce sa štátnych záležitostí. 2) Politika označuje aktívne podieľanie sa na tvorbe a riadení spoločenských ľudí. 3) Vo vzťahu k modernému štátnictvu označuje politika aktívne konanie, ktoré je zamerané na a) ovplyvňovanie štátnej moci, b) nadobúdanie vedúcich pozícií a c) napĺňanie zodpovednosti za vedenie štátu*” [vl. preklad], (tamtiež).

Keďže, že výskumná otázka stojí na pomedzí oblastí jazyka a politiky, je účelné mať na pamäti aj vymedzenie pojmu *politický jazyk*. Tu sa možno stotožniť s ponímaním tohto pojmu v širšom zmysle a nevnímať ho len ako „*jazyk držiteľov politickej moci, jazyk volebnej kampane, diskusných duelov*“ a pod., ale aj ako „*jazyk právnych predpisov alebo komunikácie medzi štátnymi úradníkmi*“ (Štefančík 2016: 29).

Teoretické východiská

Možnosti skúmania jazykovej krajiny vychádzajú z existujúcej rôznorodosti aspektov nazerania na ňu. Paleta rozličných prístupov je do veľkej miery podmienená skutočnosťou, že pojem jazykovej krajiny sa ako termín etabloval už v deväťdesiatych rokoch minulého storočia a odvtedy prešiel istým vývinom odrážajúcim postupné rozširovanie poznatkov (nielen) v oblasti lingvistiky. Primárna akcentácia jazykovej roviny v skúmaní jazykovej kra-

jiny sa postupne transformovala na zohľadňovanie širších súvislostí zahŕňajúcich multimodálnu semiosféru; kvantitatívne zamerané výskumy doplnili výskumné projekty orientované aj na kvalitatívne analýzy; nasmerovanie na dvojazyčnosť v pohraničných oblastiach vystriedali perspektívy týkajúce sa napr. aktérov jazykovej krajiny (Szabómihály 2020: 297 ff.), vplyvu turizmu a komodifikácie jazyka, či vplyvov jazykovej politiky alebo prepojenia historických, spoločenských a i. faktorov s jazykovou krajinou (viac informácií porov. I. Schulze 2018, 4 ff.; aspekty skúmania jazykovej krajiny na Slovensku porov. Gašová 2021). Príznačným je aj prelínanie sa s inými vednými odbormi (porov. termín *onymická krajina* – Bauko 2021: 124 ff.).

Predstavenie zvoleného aspektu jazykovej krajiny Bratislavy vychádza z intencie naplniť čiastkový výskumný zámer stanovený v rámci projektu *APVV-18-0115 Jazyk v meste – dokumentovanie multimodálnej semiosféry jazykovej krajiny na Slovensku a z komparatívnej perspektívy* (porov. W. Schulze 2018) a je determinované multimodalnosťou a interdisciplinárnymi prienikmi. V prípade konkrétneho výskumného zámeru prezentovaného v predkladanom článku stojí v popredí prelínanie sa sféry jazykovej krajiny s oblasťou politiky. Vychádzajúc z už načrtnutej determinácie oboch kľúčových pojmov (kap. *K základným pojmom*) možno dospieť k vytvoreniu predpokladu, že prejavy politiky v jazykovej krajine môžu nadobúdať konkrétnu podobu aj v závislosti od toho, s ktorým z významov pojmu *politika* sú prepojené. Na základe takéhoto pohľadu sa dá vyvodiť nasledujúca kategorizácia:

- (1) *Politika ako snaha nadobudnúť vedúcu pozíciu v konkrétnom (štátnom) spoločenstve* sa spája s vysokým stupňom apelatívnosti („voľte ma“) na občana oprávneného voliť. S ohľadom na túto intenciu je nasmerovaná predovšetkým na vnútornú politiku konkrétneho štátu a spája sa s dominantnými politickými prúdmi majúcimi predpoklad získať vedúcu politickú pozíciu. Medzi jazykové prostriedky smerujúce k úspešnému naplneniu tohto cieľa patrí napr. vyjadrenie istej filozofie, koncepcie, predstáv o nasmerovaní spoločnosti prostredníctvom konkrétnych foriem komunikácie, akými môžu byť napr. rôzne heslá, slogany (spravidla „posilnené“ širším semiotickým kontextom – formou ustálených kombinácií farieb, tvarov a pod.), ale aj komplexnejšie persuasívne formy ako príhovory, prejavy, príp. ich textový prepis, letáky, brožúry atď. V kontexte skúmanej problematiky prelínania sa oblastí jazykovej krajiny a politiky možno túto kategóriu spájať s prototypickou predstavou pojmu *politika*.
- (2) *Politika ako aktívne podieľanie sa štátu na tvorbe a smerovaní spoločenstiev ľudí s akcentáciou zahraničnej politiky* je vnímaná ako existujúca, realizovaná zahraničná politika. V kontexte skúmanej

problematiky ide predovšetkým o nadväzovanie kontaktov a komunikáciu s inými štátmi. Výsledky takýchto aktivít sú v jazykovej krajine zrejme predovšetkým formou označení veľvyslanectiev či honorárnych konzulátov.

- (3) *Politika ako snaha ovplyvniť nasmerovanie a chod konkrétneho štátneho spoločenstva* býva spravidla realizovaná formou kritiky existujúcich väčšinových politických štruktúr. Do tejto kategórie spadajú a) menšie domáce, b) zahraničné, v oboch prípadoch často extrémistické a antiextrémistické, hnutia. Silná motivácia zmeniť aktuálne nasmerovanie štátneho spoločenstva s cieľom nadobudnutia vedúcej pozície alebo snaha zanechať stopu svojej prítomnosti v čo najširšom priestore a silné antagonistické pnutie (extrémizmus vs. antiextrémizmus) sa v jazykovej rovine môže prejavovať expresívnosťou, zreteľnou spätosťou s konkrétnymi jazykovými vyjadreniami (napr. heslá), často využívajúc podporu širšieho semiotického kontextu.
- (4) *Politika ako ukončená aktivita týkajúca sa vedenia štátneho zriadenia* bola realizovaná v minulosti a ovplyvňovala dobové smerovanie spoločenstiev ľudí. Z pohľadu prelínania sa problematiky politiky s problematikou jazykovej krajiny ide o stopy politickej činnosti v minulosti, ktoré sú v jazykovej krajine prítomné aj v súčasnosti. Typickým príkladom takýchto indícií sú pamätné tabule, ktoré sprostredkovávajú vybrané informácie o politickom dianí z minulých epoch.
- (5) *Politika ako aktívne podieľanie sa na tvorbe a smerovaní spoločenstva ľudí s akcentáciou vnútroštátnej politiky* môže v jazykovej krajine nadobúdať veľmi rôznorodé prejavy. Ide o rôzne formy jazykovej realizácie zákonom daných ustanovení (napr. jazykové vyjadrenie legislatívne záväzných zákazov, nariadení), alebo môže ísť napr. aj o označenia niektorých štátnych inštitúcií asociovaných s politikou (napr. označenia súdov, polície, mestských úradov). Takýto výklad pojmu *politika* sa u bežného používateľa jazyka s prototypickým významom (porov. bod 1) môže asociovať len slabo, resp. nemusí vôbec asociovať, a preto možno tejto kategórii priradiť okrajové postavenie.

Je potrebné podotknúť, že pojem *politika* môže okrem vyššie vymenovaných významov, ktoré súvisia s definíciou tohto pojmu ako termínu z oblasti politických vied, nadobúdať aj iné, prenesené významy (ako napr. *pracovná politika*, *politika cestovného ruchu* atď.). Avšak takéto metaforické aspekty nespádajú do skúmanej problematiky a v článku nie sú zohľadnené.

Skúmaný materiál a metódy

Skúmaný materiál tvorí fotografická dokumentácia jazykovej krajiny vybraného dokumentovaného priestoru (areálu) Bratislavy. Tento pozostáva z nasledovných ulíc a námestí v Bratislave: Hviezdoslavovo námestie, Michalská ulica, Panská ulica, Ventúrska ulica, Zelená ulica, Františkánske námestie, Medená ulica a Jesenského ulica. Jeho celková dĺžka je približne 4170 metrov a bol vybraný v súlade s výskumnými intenciami projektu APVV-18-00115 tak, aby bol kompatibilný s dokumentovanými priestormi jazykovej krajiny ostatných miest skúmaných v rámci tohto projektu a umožnil naplnenie projektových zámerov (porov. W. Schulze 2018). Materiál bol zozbieraný v mesiacoch február, marec a jún v roku 2020.² Ide o podrobnú dokumentáciu širokého spektra súčastí jazykovej krajiny v zmysle typológie, ktorej pôvodnú podobu navrhla I. Schulze (2020) [2021], porov. aj Gašová (2021).

Spracovanie materiálu bolo zrealizované prostredníctvom manuálneho vytriedenia tých zdokumentovaných jednotiek, ktoré sú kompatibilné s charakteristikou pojmu *politika* tak, ako je tento determinovaný v kapitole *Teoretické východiská*. Ďalším krokom bola kategorizácia vybraných jednotiek, ktorej cieľom bolo zistiť mieru a konkrétne formy výskytu nosičov (k pojmu *nosič* porov. Gašová 2020: 70) v rámci kategórií 1-5 (z kap. *Teoretické východiská*) spájaných s niektorým z významov výrazu *politika*. S cieľom odpovedať na otázku, aké stopy zanecháva politika v sledovanom areáli jazykovej krajiny Bratislavy budú v nasledujúcej kapitole bližšie predstavené konkrétne vybrané položky identifikované v dokumentovanom priestore. Pri ich analýze bude pozornosť sústredená na zistenie ich kompatibility s predstavenou kategorizáciou a na špecifiká nosičov spadajúcich do konkrétnej kategórie.

Analýza a interpretácia výsledkov

V skúmanom materiáli sú zastúpené všetky kategórie uvádzané v rámci kategorizácie predstavenej v kapitole *Teoretické východiská*, avšak v rozličnej miere.

---

² Zber materiálu musel byť v období od polovice marca do začiatku júna prerušený z dôvodu protipandemických opatrení.

Obr. 1

konkrétnej politickej strany (KDH), z čoho sa dá vyvodiť jeho výpovedná hodnota v zmysle *ak si správny liberál, vol' KDH*. Hoci v súčasnosti táto politická strana nefiguruje v Národnej rade SR, ide o všeobecne známe politické hnutie s dlhou tradíciou, ktoré malo v rokoch 1990 až 2016 stabilné parlamentné zastúpenie. O tom, že analyzovaný nosič predstavuje skôr okrajovú pozíciu kategórie (1), svedčí jeho formálne vyhotovenie a umiestnenie. Svojou podobou a rozmermi pomerne nenápadná nálepka, umiestnená na odkvapovej rúre, t. j. na objekte, ktorý zvyčajne nepúta pozornosť okoloidúcich, nemá veľký potenciál preniknúť do ich povedomia.

Obr. 2

Veľvyslanectva Azerbajdžanskej Republiky v Bratislave (Hviezdoslavovo nám. 14) (obr. 2) a mnohé ďalšie. Z pohľadu kategorizácie typu nosiča (po-

Príkladom nosiča v skúmanej jazykovej krajine, ktorý má snáď najbližšie ku **kategórii (1)**, sú dve rovnaké nálepky s nápisom *Liberáli volia KDH* umiestnené na odkvapovej rúre budovy na Františkánskom nám. 5. Hoci nejde o prototypický príklad, nosič (obr. 1) je možné priradiť k významu pojmu *politika* viažuceho sa na snahu nadobudnúť vedúcu pozíciu. Persuasívna zložka výroku spočíva jeho implicitnej apelatívosti, pretože pragmatický význam (porov. pojem *kommunikativer Sinn* v Schwarz – Chur 2004, 29) takejto formulácie sa

spája s podmienenosťou príslušnosti k určitej skupine ľudí (liberáli) a voľby

Predstava **politiky (2)** je v skúmanom areáli jazykovej krajiny Bratislavy vo väčšine prípadov stvárnená v súlade s formou predpokladanou v teoretickej rovine, a síce prostredníctvom nosičov označujúcich veľvyslanectvá či honorárne konzuláty, ako napr. *Veľvyslanectvo Gruzínska* (Michalská ul. 9), *Honorárny konzulát Arménskej republiky* (Ventúrska ul. 1), *Kancelária*

rov. kategorizácia podľa I. Schulze (2021) [2020], predstavená v Gašová (2021)) ide spravidla o etikety, t. j. samostatné nosiče označujúce názov inštitúcie, obchodnej prevádzky a pod. Sú dostatočne veľké, pretože majú informovať okoloidúcich o tom, že na danom mieste sa nachádza príslušná inštitúcia, v tomto prípade veľvyslanectvo, či honorárny konzulát. Keďže tieto zastupujú a reprezentujú konkrétny štát na území iného štátu, majú väčšinou aj nosiče opticky zodpovedajúce vyhotovenie. Typická je zlatistá alebo striebnistá farba nosiča s čiernymi písmenami doplnená štátnymi symbolmi. Všetky tieto faktory prispievajú k predpokladu ich dobrej viditeľnosti vo verejnom priestore. Etikety s označeniam veľvyslanectiev alebo honorárnych konzulátov predstavujú typickú, avšak nie jedinú formu prezentácie kategórie (2) v jazykovej krajine. Aktívna činnosť štátu nasmerovaná na zahraničné vzťahy bola v skúmanom areáli doložená aj prostredníctvom iných nosičov, ako napríklad:

- veľkoplošný, samostatný emblém viažuci sa na Veľvyslanectvo Portugalskej republiky (Ventúrska ul. 16) (obr. 3),
- plagát ako celok deklarujúci projektovú podporu cezhraničného partnerstva (Františkánske nám. 1),
- výveska na dverách veľvyslanectva v príslušnom cudzom jazyku, na ktorej sa uvádza stručná informácia, na koho sa obrátiť v naliehavých prípadoch mimo pracovných hodín (Hviezdoslavovo nám. 10),
- informačná tabuľa týkajúca sa vyhradeného parkovania pre vozidlá konkrétneho veľvyslanectva (Hviezdoslavovo nám. 10)
- umelecký objekt (medveď „Buddy Bär“) stvárnjúci toleranciu a porozumenie medzi dvomi národmi (Hviezdoslavovo nám. 10/ Riegeleho ul.).

Obr. 3

Ako naznačujú identifikované nosiče, ide o kategóriu, ktorá môže v jazykovej krajine nadobúdať rozličné podoby. Jej pestrosť však implikuje potrebu stratifikácie s ohľadom na prototypické stvárnienie kategórie. Otvorenou zostáva otázka typu, či ako istú stopu prítomnosti politiky v jazykovej krajine možno vnímať napríklad dopravné značky s vyhradeným parko-

vaním pre niektoré veľvyslanectvá (napr. *Réservé 1 box Veľvyslanectvo USA* na Hviezdoslavovom nám. 6) alebo doplňujúcu informáciu, ktorá zviditeľňuje veľvyslanectvo ako spolupodporovateľa organizovaného kultúrneho podujatia a je na plagáte uvedená len okrajovo, veľmi malým písmom (Ventúrska ul. 22).

Význam politiky (3) bol v dokumentovanom priestore jazykovej krajiny Bratislavy doložený najčastejšie prostredníctvom nálepiek nachádzajúcich sa na vizuálne málo exponovaných miestach (napr. odkvapové rúry). Táto skutočnosť implikuje ich slabú viditeľnosť pre bežných chodcov.

Prevažná väčšina nálepiek sa viaže na antirasistický resp. antixenofóbny obsah alebo na takto zamerané organizácie, a to

- v explicitnej podobe: *Make Racist Afraid Again* (Michalská ul. 15), *Náckovia klamu a smrdia* (Michalská ul. 10), *Gegen Nazis an der TU Dresden und anderswo* (Ventúrska ul. 22), *Mladí proti fašizmu* (Panská ul./Ventúrska ul.), *Worship Diversity Fuck Xenophobia* (Medená ul.) alebo
- implicitne, napríklad prostredníctvom nálepky na odkvapovej rúre s nápisom *Good Night White Pride* (Zelená ul. 6), ktorý predstavuje názov antifašistického hnutia vzniknutého v spojitosti s niektorými hudobnými smermi.

Implicitné spojenie s konkrétnymi politickými prúdmi je v skúmanom verejnom priestore zreteľne prítomné aj prostredníctvom nálepiek prezentujúcich niektoré športové kluby, resp. ich fanúšikovské základne, ktoré môžu deklarovať podporu istého politického nasmerovania v pomerne všeobecnej rovine alebo podporu konkrétnej idey viažucej sa na špecifickú situáciu, ako je to viditeľné napríklad pri hnutí *Ultras*, prítomnom vo viacerých nápisoch (napr. *Ultras Köpenick*, *Brigada Ultras Leiria*) alebo v prípade nálepky s nápisom *Welsh Football Fans Supporting Independence* umiestnenej na smerovníku na križovatke Panskej a Ventúrskej ulice.

Vyskytujú sa však aj nálepky zamerané na kritiku domácej politickej scény vo všeobecnosti, ako napr. nálepka na odkvapovej rúre s nápisom *(Ne)voliť nestačí Problémy v práci zostávajú preto sa organizujeme*, odkazujúca na zdroj www.priamaakcia.sk, umiestnená na Ventúrskej ul. 22. Ďalším príkladom je nápis *Neklam!!!* spojený s obrázkom R. Fica (Panská ul. 33). Vzhľadom na dlhodobu silnú prítomnosť tohto politika na politickej scéne možno zvažovať súvislosť tejto analyzovanej položky s kategóriou (1), a síce v jej inverznej podobe, s posolstvom *nevoľ ho!*

Obr. 4

Nálepka s nápisom *Klimastreik* (Panská ul. 5) je príkladom odkazu na všeobecnejšie problémy, ktoré sú vnímané ako závažné do tej miery, že sú spojené s prienikom do politiky.

Len ojedinele možno nájsť aj iný typ nosiča, napríklad plagát na Panskej ulici 35 s nápisom *Povstanie pokračuje – Antifašistický festival* odkazujúci na príslušnú webovú stránku s programom festivalu a ďalšími informáciami.

Množstvo a rozmanitosť príkladov ilustrujúcich túto kategóriu naznačuje potrebu jej ďalšej stratifikácie. Ohľadne vymedzenia tejto kategórie zostáva otvorenou napríklad otázka, či do nej majú byť zaradené aj veľmi všeobecné idey asociujúce sa s oblasťou politiky. V skúmanom materiáli je takáto situácia prezentovaná jednoduchou nálepkou s nápisom *Peace* (obr. 4), zdokumentovanej na Panskej ulici 11.

Kategória politiky (4) je v jazykovej krajine prezentovaná prostredníctvom pamätných tabúl a historických nápisov. Tieto sa vzhľadom na svoju funkciu informovať, ale aj upútať pozornosť (napr. turistov) a historický charakter často vyznačujú robustným charakterom (typickým materiálom, z ktorého je nosič zhotovený, príp. do ktorého je nápis vyrytý, je kameň) a v prípade pôvodných (príp. zrenovovaných) historických nápisov ozdobným vyhotovením (obr. 5). Majú preto väčší potenciál upútať pozornosť, ako tomu bolo pri predchádzajúcej kategórii. Pamätné tabule poskytujú zväčša prostredníctvom súvislého textu pomerne komplexnú informáciu týkajúcu sa primárne istého historického obdobia, ktorá môže byť vo väčšej alebo menšej miere prepojená s informáciami opolitickým dianím. Historické nápisy spravidla poskytujú informácie prostredníctvom zredukovanej jazykovej podoby. Z celkového pohľadu je táto kategória charakterizovaná silnou spätosťou histórie a politiky, pričom dominantnou je zvyčajne histó-

Obr. 5

ria. Táto skutočnosť sa prejavuje napríklad aj formou lexiky (historizmy, archaizmy) alebo jazykovým stvárnením (napr. latinčina). Stopy politiky v jazykovej krajine sprostredkované pomocou takejto historickej perspektívy preto nemožno spájať s prototypickým významom pojmu *politika*. Ide skôr o akýsi sprostredkovaný, historický náhľad na vybrané udalosti, osobnosti a pod., spojené s dobovou politickou situáciou.

Aj posledná **kategória politiky (5)** uvádzaná v kategorizácii v teoretickej časti článku má – v súvislosti s ponímaním pojmu *politika* – iba okrajové postavenie, pretože predstavuje „len“ akési sekundárne prejavy fungovania politiky v štáte v rovine administratívy (porov. kap. *Teoretické východiská*). V skúmanom materiáli sú prejavy takéhoto ponímania politiky v jazykovej krajine doložené prostredníctvom viacerých typov nosičov (napr. etikety, cedule, nálepky), na ktoré sa viažu rozličné obsahy, ako napríklad legislatívne odôvodnené zákazy alebo nariadenia – *zákaz fajčiť* s príslušným textom odkazujúcim na konkrétne znenie zákona, *zákaz predaja kusových cigariet*, *zákaz predaja tabakových výrobkov* a *zákaz predaja alkoholických nápojov osobám mladším ako 18 rokov* alebo umiestnenie vzorového pokladničného bloku v obchodných prevádzkach a i. Doložené boli aj nápisy s názvami inštitúcií spadajúcimi pod štátnu správu, ako napríklad *Okresný súd Bratislava I* (Medená ul. 22), *Mestská polícia Bratislava – Staré mesto* (Medená ul. 2). Rovnako ako pri predchádzajúcej kategórii je v súvislosti s doloženými nosičmi potrebné zamyslieť sa nad možnosťami subkategorizácie a ohraničenia tejto kategórie, napríklad v prípade dopravnej značky vyhradeného parkovacieho miesta pre konkrétne ministerstvo Slovenskej republiky (Medená ul.), alebo či majú byť zahrnuté aj tie štátne inštitúcie, ktoré nie sú priamo asociované s politikou (školy alebo úrady a pod.).

Záver

Pri prechádzke Bratislavou by sa na prvý pohľad mohlo zdať, že politika je v skúmanom areáli jazykovej krajiny prítomná len v malej miere, s prípadnom odôvodnením, že v čase, keď bol uskutočnený zber dát, nebolo predvoľné obdobie. Takýto odhad vyplýva zrejme z toho, že pojem *politika* bežne vnímame najmä v spojitosti s jeho prototypickým významom (porov. kategória (1) v teoretickej časti článku). Aktuálny pohľad na zdokumentovaný materiál však ukazuje, že prejavy politiky v skúmanej jazykovej krajine spájajúce sa práve s týmto významom sú veľmi zriedkavé. Po nahliadnutí do odbornej literatúry (napr. Schubert, Klein 2003: 223) a následnom pri-

pustení existencie viacerých možných významov pojmu *politika* však v jazykovej krajine možno identifikovať širšie spektrum stôp politiky.

Pri takomto širokospektrálnom vnímaní je pre účely výskumnej otázky nutné ohraničiť význam (konceptuálnu rovinu) tohto pojmu. Pri tom je dôležité zohľadniť princíp prototypového členenia, teda skutočnosť, že nie všetky významy uvádzané v odbornej literatúre v súvislosti s pojmom *politika* musia byť bežne priamo asociované s týmto výrazom, a že dôležité je usporiadanie jednotlivých subkategórií (možných významov) a ich vzájomné postavenie.

Z perspektívy zisťovania odpovede na otázku, v akej miere nesie jazyková krajina pečať politiky, je potrebné vyhodnotiť aj formy vizualizácie, teda zachytiť, akým spôsobom je politika prítomná v jazykovej krajine (napr. veľkosť a umiestnenie nosičov). Pri podrobnejšom skúmaní k tomu pristupujú aj ďalšie aspekty, ako veľkosť či farba písma, sémiotický kontext a pod. V tejto súvislosti však už teraz možno vyjadriť tvrdenie, že na (na prvý pohľad) nevýraznej pečati politiky na skúmanej jazykovej krajine sa podieľa aj skutočnosť, že vysoké zastúpenie majú opticky marginalizované nosiče, akými sú nálepky.

Záverom možno konštatovať, že predpokladom získania zmysuplnej odpovede na otázku, nakoľko sú v jazykovej krajine prítomné stopy politiky a ďalšieho – kvalitatívneho a kvantitatívneho – vyhodnotenia tejto otázky, je determinácia konceptu (*signifié*) politiky v kontexte výskumu jazykovej krajiny a zahrnutie rozličných aspektov do hodnotenia jazykovej krajiny v súlade s projektovými cieľmi a s už dosiahnutými výsledkami (napr. vytvorené hodnotiace kritériá pre kategorizáciu nosičov).

Literatúra

- BAUKO, J. (2021): Úradné a neúradné vlastné mená v bilingválnej onymickej krajine. *Jazykovedný časopis*, 72(1): 124-141. <https://doi.org/10.2478/jazcas-2021-0018>.
- GAŠOVÁ, Z. (2020): Formy inojazyčnosti v jazykovej krajine. Analýza vybraných aspektov na príklade príklade ‚Krčmy na Zelenej‘ v Bratislave. In: ŠTEFANČÍK, R. (ed.): *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie V*. Bratislava: EKONÓM, s. 69-82.
- GAŠOVÁ, Z. (2021): Pestrosť jazykovej krajiny Bratislavy. In: *Od textu k prekladu XV. Časť Linguistic Landscape*. Praha: JTP.
- LANDRY, R.; BOURHIS, R. (1997): Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: an empirical study. *Journal of Language and Social Psychology* 16(1): 23-49. <https://doi.org/10.1177/0261927X970161002>.

- SCHUBERT, K.; KLEIN, M. (2003): *Das Politiklexikon*. Bonn: Dietz.
- SCHULZE, I. (2014): Perspektiven der Linguistic Landscape-Forschung. *Slowakische Zeitschrift für Germanistik*, 10(2): 4-17.
- SCHULZE, W. (2018): *Tlačivo žiadosti k projektu APVV-18-0115: Jazyk v meste – dokumentovanie multimodálnej semiosféry jazykovej krajiny na Slovensku a z komparatívnej perspektívy*. [Interný materiál vypracovaný v rámci žiadosti o podporu prostredníctvom projektu APVV-18-0115].
- SCHULZE, I. (2021): *Codebook. Zweisprachiges Codebuch zur Erfassung multimodaler Daten – Bilingual codebook for the entry of multimodal data*. [Interný materiál vypracovaný v rámci žiadosti o podporu prostredníctvom projektu APVV-18-0115].
- SCHWARZ, M.; CHUR, J. (2004): *Semantik*. Tübingen: Narr.
- SZABÓMIHÁLY, G. (2020): Jazyky a aktéri v jazykovej krajine obcí na slovensko-maďarskom etnicky zmiešanom území na Slovensku. *Jazykovedný časopis*, 71(3): 297-320. <https://doi.org/10.2478/jazcas-2021-0001>.
- ŠTEFANČÍK, R. (2016): Politický jazyk. Ako ho definovať? In: ŠTEFANČÍK, R. (ed.): *Jazyk a politika na pomedzí lingvistiky a politológie*. Bratislava: EKONÓM, s. 28-46.

Kontakt:

doc. Mgr. Zuzana Gašová, PhD.

Katedra jazykovedy a translatológie	Department of Linguistics and Translation
Fakulta aplikovaných jazykov	Faculty of Applied Languages
Ekonomická univerzita v Bratislave	University of Economics Bratislava
E-mail Address: zuzana.gasova@euba.sk	

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9581-1604>.